

SU/Ismo Risku, Tapio Klaavo

25.6.2009

Työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeen muutosten vaikutus eläkemenoihin

Tässä muistiossa esitetään arvio työkyvyttömyyseläkkeen määräytymissääntöjen muuttamisen menovaikutuksesta.

Muutokset aikaisemmin voimassa olleeseen lakiin:

- 1) *Elinaikakerroin*. Työkyvyttömyyden alkamisvuoden elinaikakerrointa sovelletaan karttuneeseen eläkkeeseen työkyvyttömyyseläkkeen alkumäärää laskettaessa. Elinaikakerroin ei siten vaikuta tulevan ajan eläkkeeseen.
- 2) *Suojasäännös*. Eläketapahtuman sattuessa vuosina 2006–2009 elinaikakerrointa ei sovelleta lainkaan. Aikaisemman lain mukaan elinaikakerrointa ei olisi sovellettu työkyvyttömyyseläkkeisiin, jos eläketapahtuma olisi sattunut ennen vuotta 2006.
- 3) *Tulevan ajan karttumisprosentti*. Tulevan ajan karttumisprosentti on 1,5 ikään 63 vuotta saakka. Aikaisemman lain mukaan tulevan ajan karttumisprosentti on 1,5 alle 50 vuoden ikään asti ja ikävälillä 50–63 se on 1,3 prosenttia.
- 4) *Kertakorotus*. Työkyvyttömyyseläkkeisiin sovellettavaa kertakorotusta nostetaan. Jos työntekijä on korotusvuoden alussa korkeintaan 31-vuotias, on korotusprosentti 25. Korotus alenee yhden prosenttiyksikön jokaista ikävuotta kohti. Aikaisemman lain mukaan kertakorotus on 21 prosenttia, jos henkilö on korotusvuoden alussa korkeintaan 26 vuotta ja korotus alenee 0,7 prosenttiyksikköä jokaista ikävuotta kohti. Kertakorotuksen pääteikä ei muutu.
- 5) *VEKL*¹. Tulevan ajan palkkaan sisällytetään VEKL:n mukainen laskennallinen ansio kaksinkertaisena. Aikaisemman lain mukaan VEKL-jaksoja ei oteta lainkaan mukaan tulevan ajan laskentaan.
- 6) *Perhe-eläke*. Luovutaan elinaikakertoimen soveltamisesta leskeneläkkeen vähentämisen yhteydessä, sen sijaan perhe-eläkkeet määräytyvät maksussa olevan eläkkeen perusteella, johon elinaikakerrointa on jo sovellettu. Lisäksi leskeneläkkeen vähentämistä muutetaan siten, että perhe-eläkemeno ei elinaikakertoimen lieventämisen vuoksi pitkällä aikavälillä muutu.

Perhe-eläkemuutosten kustannusvaikutukset on laskettu hyvin karkeasti; erillistarkastelujen perusteella on arvioitu, että leskeneläkkeen vähentämisen ja elinaikakertoimeen liittyvien muutosten yhteisvaikutus on pitkällä aikavälillä neutraali. Kuitenkin elinaikakertoimen soveltamiseen liittyvät, etuustasoa nostavat tekijät, tulevat hitaammin voimaan kuin leskeneläkkeen vähentämisen muutokset.

Muutosten voimaantulossa pääsääntö on se, että vuoden 2010 eläketapahtumiin sovelletaan yllä mainittuja nykyisestä laista poikkeavia säännöksiä. Laskelmissa muutoksilla ei ole vaikutusta työkyvyttömyyseläkkeiden alka- vuuksiin tai työllisyysasteeseen.

¹ Laki valtion varoista suoritettavasta eläkkeen korvaamisesta alle kolmevuotiaan lapsen hoidon ja opiskelun ajalta

SU/Ismo Risku, Tapio Klaavo

25.6.2009

Menovaikutuksien arvioissa noudatetaan ETK:n peruslaskelmaa syksyltä 2007 (Biström ym. Lakisääteiset eläkkeet - pitkän aikavälin laskelmat 2007, Eläketurvakeskuksen raportteja 2007:2). Tässä laskelmassa on otettu huomioon seuraavat työkyvyttömyyseläkkeen saajiin liittyvät erityispiirteet:

- 1) Työkyvyttömiä kuolevuus ylittää väestön keskimääräisen kuolevuuden.
- 2) Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyvien karttunut eläke ja tulevan ajan ansio ovat matalampia kuin työssä jatkavien. Tämä korostuu nuorena työkyvyttömäksi tulevilla.

Molemmat tekijät on pyritty mitoittamaan laskelmassa siten, että tulokset vastaavat karkealla tasolla tilastotietoja. Nämä työkyvyttömyyseläkemenoon vaikuttavat tekijät vaikuttavat myös muutosten kustannuksiin. Alla olevissa laskelmissa ei kuitenkaan ole pyritty ottamaan millään tavalla huomioon sitä, että työkyvyttömiä koulutustaso on alempi kuin väestöllä keskimäärin (VEKL-ansioiden mukaan ottaminen tulevan ajan laskentaan).

Työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuus nuorella iällä on matalaa, tähän liittyen alkavuuden taso saattaa vaihdella huomattavastikin ajassa.

Esitetyillä muutoksilla on lievä eläkemenoja kasvattava vaikutus. Suhteessa palkkasummaan menot kasvaisivat yli 20 vuoden siirtymäajan jälkeen runsaat 0,2 prosenttia. Muutosten vaikutus on eritelty taulukoissa 1 ja 2.

Taulukko 1. Uudistuksen vaikutus eläkemenoihin, milj. € (2008 hinnoin) suhteessa palkkoihin ja suhteessa eläkemenoon, TyEL.

		2015	2020	2025	2035	2055
Elinaikakerroin	Milj. e	-12,9	-29,8	-41,2	-47,8	-64,8
	% palk.	-0,02	-0,05	-0,07	-0,06	-0,06
	% eläkk.	-0,1	-0,19	-0,23	-0,21	-0,21
Suojasääntö	Milj. e	5,1	12,1	16,4	19,0	6,5
	% palk.	0,01	0,02	0,03	0,03	0,01
	% eläkk.	0,04	0,08	0,09	0,08	0,02
Tulevan ajan %	Milj. e	30,0	57,9	85,7	139,5	230,9
	% palk.	0,06	0,1	0,14	0,19	0,22
	% eläkk.	0,24	0,37	0,47	0,61	0,73
Kertakorotus	Milj. e	3,6	7,5	11,1	18,2	32,8
	% palk.	0,01	0,01	0,02	0,03	0,03
	% eläkk.	0,03	0,05	0,06	0,08	0,1
VEKLx2	Milj. e	8,2	13,6	17,9	24,0	38,5
	% palk.	0,02	0,02	0,03	0,03	0,04
	% eläkk.	0,06	0,09	0,1	0,11	0,12
Perhe-eläke	Milj. e	-18,8	-22,0	-18,7	-11,5	-1,7
	% palk.	-0,03	-0,04	-0,03	-0,01	0
	% eläkk.	-0,15	-0,14	-0,1	-0,05	-0,01
Yhteensä	Milj. e	15,2	39,2	71,1	141,4	242,2
	% palk.	0,03	0,07	0,11	0,19	0,23
	% eläkk.	0,12	0,25	0,39	0,62	0,77

SU/Ismo Risku, Tapio Klaavo

25.6.2009

Taulukko 2. Uudistuksen vaikutus eläkemenoihin, milj. € (2008 hinnoin) suhteessa palkkoihin ja suhteessa eläkemenoon, kaikki työeläkelait.

		2015	2020	2025	2035	2055
Elinaikakerroin	Milj. e	-20.6	-45.7	-59.2	-60.4	-68.4
	% palk.	-0.02	-0.05	-0.06	-0.05	-0.04
	% eläkk.	-0.09	-0.17	-0.19	-0.16	-0.14
Suojasääntö	Milj. e	8.0	18.9	25.3	28.9	9.2
	% palk.	0.01	0.02	0.03	0.03	0.01
	% eläkk.	0.03	0.07	0.08	0.08	0.02
Tulevan ajan %	Milj. e	45.6	91.1	137.2	228.2	381.7
	% palk.	0.06	0.1	0.14	0.2	0.24
	% eläkk.	0.2	0.33	0.43	0.59	0.76
Kertakorotus	Milj. e	5.6	11.5	17.1	28.1	50.8
	% palk.	0.01	0.01	0.02	0.03	0.03
	% eläkk.	0.02	0.04	0.05	0.07	0.1
VEKLx2	Milj. e	13.1	22.2	29.5	40.6	66.5
	% palk.	0.02	0.03	0.03	0.04	0.04
	% eläkk.	0.06	0.08	0.09	0.11	0.13
Perhe-eläke	Milj. e	-31.6	-36.5	-30.4	-18.0	-2.5
	% palk.	-0.04	-0.04	-0.03	-0.02	0
	% eläkk.	-0.14	-0.13	-0.1	-0.05	0
Yhteensä	Milj. e	20.1	61.5	119.5	247.4	437.3
	% palk.	0.03	0.07	0.13	0.22	0.27
	% eläkk.	0.09	0.22	0.38	0.64	0.87